

Uitweg uit het spiegelpaleis

Auteur(s):

Reitsma, A.M.

Verschenen in:

ESB, 86e jaargang, nr. 4307, pagina D32, 3 mei 2001

Rubriek:

Dossier: Informatiegoederen en marktwerving

Trefwoord(en):

epiloog

Door de opkomst van informatie- en communicatietechnologie is informatie meer dan voorheen, losgekoppeld van een drager. Niet langer zijn muziek, data, software of nieuws geklonken aan herkenbare media als cd, cd-rom of papier, en niet langer verloopt de transactie ervan via registreerbare transacties over de winkelbalie. Drager én transactie worden gevormd door een veel moeilijker controleerbare datastroom.

Met het verdwijnen van de drager dreigt ook de basis onder de markt voor informatiegoederen weg te vallen. Want waar geen registreerbare overdracht plaatsvindt tussen de producent van het goed en de afnemer ervan, valt de traditionele transactie weg en neemt de prikkel om het goed aan te bieden, af. Daarnaast vraagt het dataverkeer zijn eigen infrastructuur en om optimaal aan te kunnen deelnemen, is het het handigste als iedereen dezelfde uitwisselingskaders hanteert. Dit creëert het gevaar dat één standaardtype de markt gaat domineren en consumenten gevangen houdt. Zo kan het gebeuren dat de consument te weinig betaalt voor hetgeen hij van internet afhaalt, maar teveel voor de wijze waarop hij het geleverd krijgt. De statische efficiëntie komt daardoor onder druk. Beide effecten verminderen bovendien op den duur de diversiteit en de kwaliteit van het aanbod, zodat ook de dynamische efficiëntie afneemt.

De aanpak van deze problemen lijkt simpel: breidt de werking van het auteursrecht uit, zodat de aanspraak op de opbrengsten van datatransmissie groter wordt, en hou via het mededingingstoezicht scherp toezicht op het ontstaan van insluiting en dominante posities op de snel veranderende informatiemarkten.

De ironie wil dat beide maatregelen bij onjuiste dosering een tegengesteld effect sorteren. Sterke auteursrechtelijke bescherming kan bestaande machtsposities van met name distributeurs versterken en vermindert de prikkel tot innovatief aanbod dat beter inspeelt op een veranderende vraag. Te sterke mededingingsbeperking kan, via het verkleinen van het winstperspectief, tot minder innovatie leiden. Het gaat daarom in eerste instantie om de juiste dosis beleid op de juiste plekken.

Maar er is meer.

Effectiviteit van beleid dat moet dienen als correctie voor marktfalen op informatiemarkten, staat of valt met een juiste opvatting van welke deze markten zijn.

Zo blijkt dat de online nieuwsmarkt nu nog vooral een afgeleide markt is van de offline markt, en de posities van grote offline partijen, in de online markt weerspiegeld worden. Voor sommige online informatie is betaling uitsluitend terug te voeren op de koppeling met een niet-virtueel product. Daarnaast blijkt dat vooral op markten voor informatiegoederen de bron van waarde verschuift van transactie naar relatie. Dit heeft invloed op de vorm en de mate van marktfalen en daarmee op de rol van de overheid. De in dit dossier uitgewerkte cases onderstrepen de keuzeproblematiek en het ontstaan van horizontale allianties dat markten zo lastig te definiëren maakt.

Welke uitwegen zijn er uit dit lunapark, dit spiegelpaleis? Allereerst kunnen op de nieuwsmarkt een hoop problemen worden opgelost wanneer het auteursrecht zich vanaf het begin af aan uitstrekt tot alle vormen van reproductie, blijkt uit het artikel van Dommering. Towse noemt het bezwaar van een eindeloze verhoging van transactiekosten door uitbreiding van auteursrechten voor muziek. Omdat het gevaar van overheidsfalen levensgroot is, beveelt ze een 'wait-and-see' beleid aan dat markten de tijd laat eerst zelf en oplossing voor het free-rider probleem te vinden.

Wellicht kunnen we in de tussentijd een lump-sum type auteursrecht ontwikkelen, vergelijkbaar met dat op de onbespeelde cassette, dat voor het gebruik van internet geheven wordt via telefoon of internetabonnement. Het kan vervolgens naar de aanbieders worden versleuteld via de hoeveelheid bits die van nieuws en muzieksites wordt gedownload.

Met betrekking tot de mededinging laat van Damme zien dat in een dynamische markt als die van informatiegoederen, het proces van creatieve destructie zorgt dat machtsposities van voorbijgaande aard zijn. Theeuwes stelt dat machtsposities zelfs de bron kunnen zijn van vernieuwing. Om die reden geeft hij een voorkeur voor het bevorderen van dynamische efficiëntie, mede omdat informatiemarkten onvermijdelijk imperfect zijn.

Om de gevaren van insluiting te verkleinen kan de overheid inmiddels wél bijdragen aan het ontwikkelen van volwaardige alternatieven. Op de markt voor software vormt Linux daarvan een voorbeeld. Problemen met dit type software liggen evenwel in het ontbreken van garanties op de werking en de offline service. Het voorstel van Dellaert om daaraan tegemoet te komen met een auteurssignatuur die wel

een reputatie-effect, maar geen eigendomsrecht creëert, is constructief en kan wellicht ook de discussie over auteursrecht verder brengen. Tegelijk laat Linux zien dat het creëren van oplossingen voor de online markt, slechts in samenhang met prikkels op de offline (service)markt kan geschieden. Deze bevinding wordt onderstreept door de ontwikkelingen op de andere informatiemarkten.

Uiteindelijk is het een beheerst bewegen en, op zowel on- als offline markten, dat de uitweg uit het spiegelpaleis vormt.

Dossier Informatiegoederen en Marktwerking

J.W. Oosterwijk, ten geleide: [Ordering in een virtuele wereld](#)

D.A. Blokland en M.A. Feenstra: [Beheerst interveniëren](#)

E.E.C. van Damme, reactie: [De weg tot stimulering](#)

E. Hordijk: [De aanbieder betaalt!](#)

J.J.M. Theeuwes: [Voorrang voor innovatie](#)

J. Hinlopen, reactie: [Accommodeer de revolutie](#)

A.J.M. Kleijweg: [Mededingingsweg ict-proof?](#)

Y. Hiemstra: [De relatie-economie](#)

S.R. Maltha: [Gratis download of betaald 'Duet'?](#)

N.M. Wijnberg: [Reproductie: een muziekgeschiedenisles](#)

R. Towse: [Sterker auteursrecht niet zinvol](#)

R. Bilderbeek, [Uitgevers onbedreigd door internet](#)

E.J. Dommering: [Hoe lang laat ik mij op internet verlinken?](#)

S.A. van der Geest en M. Varkevisser: [Geen lagere prijs voor software](#)

B.G.C. Dellaert: [Hoe zorg je dat de bron niet opdroogt?](#)

A.M. Reitsma, epiloog: [Uitweg uit het spiegelpaleis](#)
